

Osebna izkaznica

Mojca Kreft je bila dramaturginja v Mestnem gledališču Ljubljanskem (1975-1987, v tem obdobju tudi večkrat v. d. umetniške voditeljice), v Drami SNG Maribor (1987-1989) in umetniški vodja Lutkovnega gledališča Ljubljana (1989-1999), nato dramaturginja v Lutkovnem gledališču Ljubljana (2000). Med letoma 2001 in 2009 je bila zaposlena na delovnem mestu kustosinje in je vodila fonoteko in zvočni arhiv v Slovenskem gledališkem muzeju.

Kot dramaturginja posameznih uprizoritev in avtorica esejev je sodelovala z večino slovenskih poklicnih gledališč in eksperimentalnih gledališč.

Teatrološke raziskave objavlja v strokovnih publikacijah predvsem v Sloveniji, delno pa tudi v tujini. Bila je selektorica Tedna slovenske drame (Kranj, 1984) in bienalnega festivala Zlata paličica, mednarodnega festivala poklicnih gledališč za otroke in mlade (Ljubljana, 2005 in 2007).

Mojca Kreft: "Po tolikih letih si ne pustim več reči, da česa ne bomo rekli. So bili včasih težji časi in pritiski, pa se tudi nismo pustili cenzurirati." Foto: Robert BALEN

znajo voditi, režirati in se ukvarjati z igralci. Res režirajo pri nas v zadnjem času večinoma profesionalni režiserji. V jubilejni sezoni pa smo še bolj poudarjeno vključili gledališčne, ki so v tem gledališču začeli svojo poklicno gledališko pot. Pred kratkim je bila premiera drame Na valovih Saše Pavček, ki je tukaj pričela igrati, preden je šla na akademijo. Res vesela sem, da je dramo režiral njen poklicni igralski kolega in profesor na AGRFT Aleš Valič, ki sijajno komunicira z igralci. Tudi Sara Lucu je najprej ljubiteljsko igrala pri nas, potem pa naredila magisterij iz režije in je zdaj pri nas izvrstno režirala na Mali sceni."

Samo še eno podvprašanje k igralcem: pomeni to, da niso profesionalci, samo to, da nimajo akademije, ali tudi, da se živijo z drugimi poklici in je torej igranje zanje res pristočasna dejavnost?

"Čisto vsi so v službah drugje. Morda je kak tudi brezposeln ali študent, ampak igranje v nobenem primeru ni njihova služba. Vedno poudarjam, da naši igralci opravljajo trojni delovnik: v službi, v Šentjakobskem gledališču in doma, kjer ima večina družine. Za vsako predstavo imajo štirideset ali več vaj, torej toliko kot v profesionalnem gledališču. Posvečati se trem tako različnim dejavnostim je človeško, intimno zelo naporno in odgovorno."

Ustaljena je predstava, da ljubiteljska gledališča posegajo po lahkotnih vsebinah in da med žanri prevladuje komedija. Ampak v Šentjakobskem gledališču ni več tako, ne?

"Tudi v drugih ljubiteljskih gledališčih ne več. Tudi jeseniško Gledališče Toneta Čufarja in Loški oder imata dober repertoar, vendar nimata stoletne tra-

dicije. Moje osnovno vodilo je, da se v repertoarju poskušam izogniti efemernim besedilom. Občinstvo pa bo povedalo, ali mu je to všeč ali ne."

"Moje osnovno vodilo je, da se v repertoarju poskušam izogniti efemernim besedilom"

Ko omenjate ljubiteljska gledališča, ki so se obdržala, pomislím, da se v Mariboru žal ni ohranilo gledališče Slave Klavore.

"Pa je bilo to zelo napredno gledališče, ki je dalo dobre igralce. To eminentno gledališče je ustanovil in vodil Janez Karlin, pomemben mož na sceni slovenske ljubiteljske kulture. Maribor je tudi sicer imel dobre gledališke šole, spomnimo se samo mentorskega dela Milana Skrbinška, in tudi Šentjakobsko gledališče jih je imelo. V dvajsetih letih je Skrbinšek vodil gledališko šolo v Šentjakobskem gledališču, režiral Cankarjeve drame in bil umetniški vodja. Ob jubilejnem letu smo želeli znova zastaviti gledališko šolo, vendar zaradi pandemijske situacije ni šlo.

Zaradi covida je bilo jubilejno leto za nas še posebej prelomno. Večina drugih gledališč se je vendarle odločila za prenose predstav. Jaz pa sem insistirala pri tem, da se gledališče dogaja med igralci in občinstvom. Če bi si lahko privoščili profesionalno zrežirane prenose, morda ja, sicer pa ne. Večino programa

smo tako morali prestaviti. Na srečo pa smo lahko izpeljali mednarodni znanstveni simpozij s strokovnjaki in raziskovalci v sodelovanju z ZRC SAZU, prispevki so pomembni ne samo za naše gledališče, temveč širše."

Kako pa je pandemija nasploh vplivala na slovensko gledališče?

"Petdeset let delam v gledališču (če akademije ne štejem) in ga spremljam. Videla sem veliko sijajnih predstav, režijsko in igralsko! V zadnjih dveh sezonah pa je preveč iskanja neke režiserke avtoritete, kar ni najbolj produktivno za odrsko uprizoritev kot celovito sceno izpovedno dejanje za gledališko umetnost. Verjamem, da je tako predvsem zaradi korone. V takih razmerah je nemogoče kontinuirano in zbrano delati. Upam, da bo, ko bo to minilo, spet vzpostavljeno tisto gledališče, ki ga Slovenci poznamo. Ker ustvarjalci so prisotni. Tudi akademija zadnja tri, štiri leta ustvarja izjemne generacije. Zato seveda, ker je pedagoško vodstvo dobro."

Ali generacije publike sledijo generacijam igralcev? Kakšna je starostna struktura vaše publike?

"Zelo različna. V predstavi Na valovih Saše Pavček igra študent, pa tudi igralka je mlajša, kot je predvidena v drami, tako da je publika večinoma mlajša

in ostajajo stalni abonenti gledališča. Veliko pa jih najbrž pride tudi zato, ker je dramo režiral Aleš Valič."

Kako pa se takšno gledališče financira?

"Težko. Preko Javnega sklada za kulturne dejavnosti in razpisov ter seveda z vstopnicami. Honorarji so proti profesionalnim gledališčem mizerni. Ampak vsi režiserji, ki sem jih povabila, so privolili v sodelovanje in nihče ni vprašal, koliko bo dobil. Igralci pa igrajo povsem brez honorarja. Niti potnih stroškov ne dobijo vedno povrnjenih."

Ob jubileju je ministrstvo za kulturo Šentjakobsko gledališče vpisalo na seznam nesnovne kulturne dediščine.

"Finančno ne bo pomagalo, vendar je to pomembno priznanje za delo, ki smo ga opravljali in ga opravljamo. Upam, da pomeni tudi, da se bo gledališče ohranilo. Zaradi zanesenjakov, ki ga ustvarjajo. Če bi kdo rekel, dajmo, ukinimo to gledališče, bi se v trenutku vsi uprli. Prepričana sem, da bi jih podprli tudi pomembni profesionalni gledališčniki, kot so jih v preteklosti že."

Kaj je za vas gledališče?

"Zame je gledališče predvsem svoboda ustvarjanja."

Kaj to pomeni?

"Pomeni, da nihče ne more reči, tega pa

ni me bomo izrekli z odra. Oder je manifest, oder je govorica resnice, ali laži. Oder je prostor smeha, petja in plesa, a je tudi odprta tribuna, ki se dotakne ljudi. Od posameznika pa je odvisno, kako to sprejme. In po tolikih letih si ne pustim več reči, da česa ne bomo rekli. So bili včasih težji časi in pritiski, pa se tudi nismo pustili cenzurirati. Bile so ideološke komisije in sozdi, ki so mimo umetniškega vodstva črtali kakšno besedilo. Zdaj se to več ne počne, ampak vseeno ti po premieri poskuša kdo namigniti – direktno ne reče nihče -, da kaj ni bilo najbolj primerno. Pa vprašam: 'A se Slovenci ob kavi kaj drugače pogovarjajo?' Tako pač je in zakaj ne bi tega smeli slišati z odra? Tudi svetovna dramatika ima veliko vsakovrstne aktualne tematike."

Valovi purizma so najbrž stalni?

"Puristov in puritancev je še pa še. Ampak res sem se odločila, da mi nikoli v življenju ne bo nihče nič več prepovedal ali cenzuriral. In da nihče ne bo volhjal za mano, kaj počnem. Počnem, kar hočem. In kar hočem, gre v javnost. Kar pa ne, je med mojimi štirimi stenami."

Predstavo Na valovih je po drami Saše Pavček režiral Aleš Valič, v njej igrata Katja Fajdiga in Luka Polc. Foto: Bor SLANA/Šentjakobsko gledališče

Povezovalni člen med ljubitelji in stroko

"Gospa Mojca Kreft, univ. dipl. dramaturginja in teatrologinja, s Šentjakobskim gledališčem Ljubljana sodeluje že od 80-ih let preteklega stoletja. Njeno umetniško vodenje in poznavanje kapacitet igralskega ansambla je v letih 1984-1989 ter v sezoni 1999/2000 in ob jubileju 100. obletnice je vedno v programske usmeritve gledališča vneslo veliko svežine in hkrati dovolj zahtevnih projektov, ki so zadovoljevali tako igralski ansambel kot gledalce.

Njena vztrajnost pri delu z ljubiteljskimi igralci je nepogrešljiva, saj vedno deluje v podporo, nikoli vzvišeno. Je izjemno angažirana in zvesto ter zavzeto spremlja tako igralčev samostojni napredek kot tudi ansambelsko igro. Svoja opažanja komentira pretehtano in z občutkom za integriteto vsakega posameznika, ki sodeluje pri projektu. /.../

Z izkušnjami muzejskega kustosa je tisti povezovalni člen med ljubitelji in stroko, ki omogoča zapis našega minljivega delovanja in njegovo časovno-pomensko umestitev na zemljevid nosilnih stebrov ohranjanja kulturnega življenja v slovenski prestolnici," piše v utemeljitvi naziva častna članica Šentjakobskega gledališča, ki ga je Mojca Kreft prejela ob stoletnici gledališča.